

Hoge begaafdheid niet-westerse meisjes blijft het minst onopgemerkt

Op de foto's van mijn verlovingsfeest sta ik een verlegen meisje van 13. Maar van binnen glunderde ik, van Mersin tot Tilburg. Het was de zomer van '89 en ik was al 1.65 cm. Mijn vader had net mijn vleugels afgeknipt, mijn familie stond erbij en klapte tevreden. "Moge Allah jullie geluk schenken."

Op mijn basisschool Anadolu in Ankara was ik de lieveling van de juf, omdat ik leergierig was. Bij mijn middelbare schooldiploma kreeg ik een denkschrift voor mijn prestaties en voorbeeldig gedrag. In de familie noemden ze mij de pollepel omdat ze gek werden van mijn veelzijdige nieuwsgierigheid en me dwongen te zwijgen. Ik liep krom door de pesterijen en deed me dommer voor om niet bovenuit te stijgen.

Alles bij elkaar heb ik acht jaar op school gezeten in drie verschillende steden, tot mijn vader een punt achter mijn schoolcarrière zette. Ik was degene die 'ja' zei op het huwelijksverzoek van zijn ouders uit Tilburg. Het was geen echte keuze: zelfmoord of de hand accepteren die werd uitgestoken, ongeacht wie hij was.

Het was de decaan Jan Breugelmans van Fontys Hogeschool voor de Journalistiek die naar mijn rug keek, de littekens zag en geloofde dat mijn vleugels daar hebben gezeten. Zijn durfkapitaal, vertrouwen in mijn capaciteiten, was cruciaal. Toen ik al een aantal jaren in Nederland was, wilde ik namelijk dolgraag de intensieve Nederlandse taallessen volgen aan de Universiteit van Tilburg. Dat mocht niet omdat ik geen lyceum-diploma had. Of de UvT geen uitzonderingsregel mag toepassen door het overheidsbeleid of de selectieprocedure van de universiteit die in de weg zat - zoals vaker op scholen om het slagingspercentage zo hoog mogelijk te houden - weet ik niet.

Ik had geen portemonnee die ik kon opentrekken voor de nonnen bij het Taleninstituut Regina Coeli in Vught. Ik vechtte in via Turkse naaiateliers, draaide mee in een kippenfabriek, ging schoonmaken bij Interpolis en droomde van de dag dat ik zou werken achter een bureau in plaats van af te stoffen en de prullenbakken leeg te maken. Ik had deze regels niet kunnen schrijven als Breugelmans geen gebruik had gemaakt van een uitzonderingsregel en geen genoeg nam met mijn NT2-diploma om me toe te laten op de HBO. In het eerste jaar haalde ik mijn propedeuse.

Nog altijd worden mensen met een andere achtergrond afgeserveerd op basis van hun huidskleur, toelatingsexamens die niet op hen zijn toegespitst, of aannames die nergens op gestoeld zijn behalve op onderschatting en beperkte kaders. Onvoldoende taalbeheersing, het ontbreken van aansluitende vooropleiding en het gebrek aan assertiviteit zorgen ervoor dat potentiële hoogvliegers eenvoudig

werk verrichten of onbenut op de bank zitten. Hun universitaire diploma's uit het land van herkomst is vaak niets meer dan een souvenir uit vervlogen tijden. Over hun aantallen is niets bekend.

Ik heb ruim vijftien jaar geleden tegen mijn begeleidster Joke Knoop bij het Brabants Dagblad gezegd: "Grote meerderheid van de tweede generatie Turkse Tilburgers schiet hier te weinig wortel. Ze presteren onder hun capaciteit, zijn ongelukkig met hun omstandigheden en zonderen zich af. Het ontbreekt hen de macht, kracht, moed, wil, kennis of kunde om daaruit te werken. Het zijn nu hun kinderen die zich afkeren van de maatschappij. Dat wordt niet erkend, herkend en leidt tot problemen."

Meer dan de helft van de basisschoolkinderen met een zeer hoog IQ wordt niet gesignaleerd door hun leerkracht. Van kinderen met een andere achtergrond wordt het IQ vaak helemaal onderschat. Witte jongens hebben vier keer meer kans om als hoogbegaafd aangemerkt te worden, terwijl jongens met een andere afkomst ongemerkt blijven. Meisjes met een bovengemiddelde intelligentie sneeuwen al helemaal onder. Verschillen in daadwerkelijke intelligentie tussen jongens en meisjes zijn er nauwelijks, het verschil zit hem in de perceptie van de leerkracht. Dat blijkt uit een recent verschenen rapport van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Voor de kanselijkheid van deze kinderen moeten allereerst de leidinggevenden zich bewust zijn van hun vooroordelen, (on)bewuste stereotyperingen en accepteren dat ze soms ronduit discrimineren. Door lagere verwachtingen komen de gekleurde leerlingen in een spiraal van slechtere onderwijsprestaties terecht. Vooral meisjes van allochtone afkomst leren thuis bescheiden en terughoudend te zijn. Dat kan ten onrechte de indruk wekken dat zij niet geïnteresseerd zijn in kennis. Uit onderzoek van de Universiteit van Amsterdam blijkt dat een in het Nederlands basisonderwijs veel gebruikte IQ-test het IQ van Turkse en Marokkaanse kinderen onderschat. Bij de zogeheten RAKIT-test scoort een van oorsprong Turks of Marokkaans kind gemiddeld 7 IQ-punten lager dan een autochtoon kind dat even slim is. Ze zijn jarenlang benadeeld en ten onrechte naar het speciaal onderwijs gestuurd in plaats van naar een reguliere basisschool.

De weg naar zelfrealisatie in Nederland is valsplat en voor mensen met een andere afkomst is de weg zelfs bergopwaarts. Als de geniale pianist en componist Fazıl Say niet in Ankara maar in Nederland was geboren, had hij vier keer minder kans gehad om als hoogbegaafd te worden herkend dan een jongen met Nederlandse ouders. Say begon zijn muziekcarrière op twaalfjarige leeftijd in de Turkse hoofdstad Ankara met speciaal onderwijs voor hoogbegaafde kinderen. Op donderdagavond 24 oktober geeft Say een concert in de Schouwburg Concertzaal in Tilburg. Met dit concert ondersteunt Say het doel meer bekendheid voor de hoge begaafdheid en het belang van talentontwikkeling.

Talent is overal, maar het is ons systeem dat bepaalt wie mag vliegen en wie wordt neergehaald.

